

Franske kolonitropper fra Madagaskar, 1914-1918

Indledning

I modsætning til andre europæiske stormagter besad Frankrig ikke kolonier på det østafrikanske fastland, men havde siden 1896 haft øen Madagaskar, der ligger ud for Portugisisk Østafrika (Mozambique) som koloni. Franskmændene indledte kampene om Madagaskar i 1883 og de varede, med vekslende intensitet, frem til 1896, hvor det franske parlament erklærede øen for koloni [1](#)).

På fransk side deltog forskellige større og mindre ekspeditionskorps; det største ekspeditionskorps, der blev sendt til Madagaskar i 1895, omfattede 15.000 mand - europæiske og afrikanske kolonienheder samt marineenheder.

Under de afsluttende kampe oprettedes i 1895 den første lokale enhed, *1er Régiment de Tirailleurs Malgaches*, efterfulgt af *2e Régiment* i 1897; et *3e Régiment* blev oprettet i 1903. De lokale enheder var inspireret af kolonienhederne fra Vestafrika, *Tirailleurs Sénégalais*, og uniformeret stort set som disse, men med gul våbenfarve i modsætning til rød [2](#)).

Første Verdenskrig

Selvom den franske koloni Madagaskar ikke grænsede op til Tysk Østafrika, var man fra tysk side alligevel nødt til at tage i betragtning, at franske enheder eventuelt kunne blive indsat her. Det kom dog ikke til konfrontationer, selvom det var lige ved, da den lette krydser SMS Königsberg stod ind i havnen ved Majunga (i dag Mahajanga) den 30. august 1914.... (se Efterskrift)

Tidligt i 1915 tilbød man fra fransk side at opstille et ekspeditionskorps til støtte for enhederne i Engelsk Østafrika og Belgisk Congo.

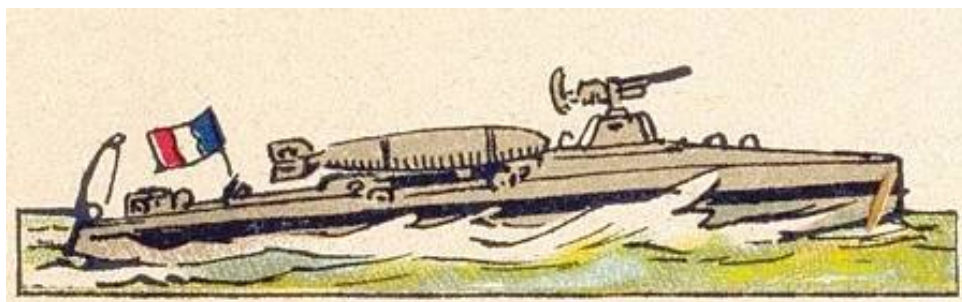
Tabel 1: Den franske garnison på Madagaskar, 1914

Enhed	Organisation	Garnison 3
Quartier général des Groupe de l'Afrique Orientale	--	Tananarive
Bataillon d'Infanterie Coloniale	Stab og 3 kompagnier	Diégo-Suarez
1 ^{er} Régiment de Tirailleurs Malgaches	Stab og 3 bataljoner á stab og 4 kompagnier	Tananarive

2 ^e Régiment de Tirailleurs Malgaches	Stab og 3 bataljoner á stab og 4 kompagnier	Tamatave
3 ^e Régiment de Tirailleurs Malgaches	Stab og 3 bataljoner á stab og 4 kompagnier	Diégo-Suarez
Bataillon de Tirailleurs Sénégalais	Stab og 4 kompagnier	Majunga
Bataillon d'Infanterie Coloniale	Stab og 3 kompagnier	Émyrne (ved Tananarive)
7 ^e Régiment d'Artillerie Coloniale	Stab og 6 batterier - 1 hestetrukket batteri, 2 bjergbatterier og 3 fæstningsbatterier	Diégo-Suarez og Émyrne (ved Tananarive)
10 ^e og 11 ^e Compagnies Mixtes d'Ouvriers	Indfødte og europæiske arbejdssoldater	Tananarive og Antsirane
Sections de Télégraphistes	2 detachementer	Diégo-Suarez og Émyrne (ved Tananarive)
Section d'Infirmiers	6 detachementer	Tananarive, Diégo-Suarez, Majunga, Tamatave, Morondava og Fort Dauphin
Diverse stabselementer	--	Tananarive, Diégo-Suarez, Tamatave og Majunga

Garnisonernes placering fremgår af Kort 1.

Franske flådestyrker ved Madagaskar, 1914

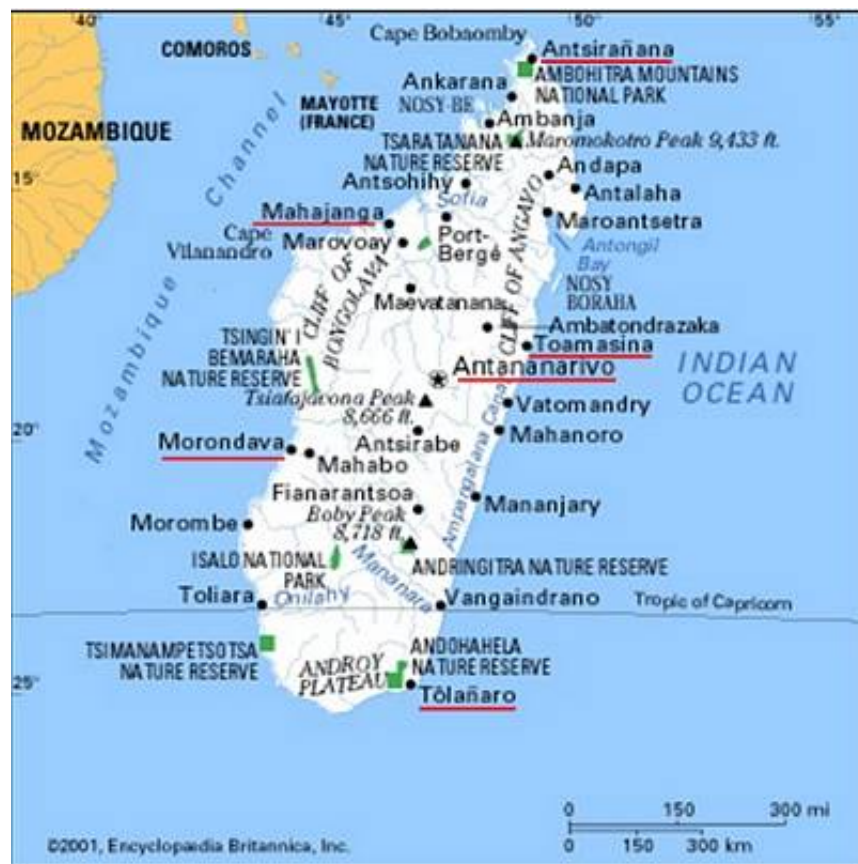

Fransk vedetbåd.

Fra Udklipsark - Marine Militaire Francaise, ca. 1944.

De maritime bidrag til garnisonen bestod af en ældre kanonbåd og to ældre torpedobåde, som man, jf. Kilde 4, fra tysk side ikke betragtede som en trussel mod den lette krydser SMS Königsberg. Jeg er ikke bekendt med navne og øvrige data vedrørende disse franske fartøjer.

Illustrationen skal blot markere de ældre franske fartøjer, indtil en mere passende illustration måtte dukke op.

Kort 1: Madagaskar.
Fra Answers.com.

Garnisonerne

Nuværende navn Navn i kolonitiden

Antananarivo	Tananarive
Antsiranana	Diégo-Suarez
Mahajanga	Majunga
Morondava	Morondava
Toamasina	Tamatave

Byerne, der er understreget med rødt, er de daværende franske garnisonsbyer.

Tananarive - Caserne des Tirailleurs Malgaches et Camp des Tirailleurs Sénégalais d'Ampahibe, c.1910.

Fra et samtidigt fransk postkort.

Opstilling af et ekspeditionskorps til Østafrika

Fra Paris indløb tidligt i 1915 ordrer til guvernøren på Madagaskar om at opstille et ekspeditionskorps - *Corps Mobile* - bestående af fire bataljoner og to batterier med henblik på en eventuel intervention i Østafrika. Overkommandoen på Madagaskar besvarede ordren med, at man kunne udspare et ekspeditionskorps bestående af:

Tabel 2: Det potentielle franske ekspeditionskorps til Østafrika

Enhed	Bemærkninger
<ul style="list-style-type: none"> En bataljon <i>Tirailleurs Malgache</i> 	Måske en <i>Bataillon de Marche de Tirailleurs Malgache</i> (se efterfølgende)
<ul style="list-style-type: none"> En <i>Bataillon Mixte</i> bestående af europæere og kreoler 4) (<i>Crèoles</i>), et kompagni <i>Tirailleurs Sénégalais</i> samt et kompagni bestående af <i>Comoriens</i>, 	Europæerne kunne være fra <i>Infanterie Coloniale</i> , mens det sidste kompagni bestod af personel fra øgruppen Comorere, der ligger nordøst for Madagaskar.
<ul style="list-style-type: none"> Artilleri 	Størrelse ukendt, men måske de to ønskede bjergbatterier

- Ingeniørtropper

Størrelse ukendt, men måske fra garnisonens to kompagnier arbejdssoldater

- Det forekommer sandsynligt, at styrken ville være ledsaget af f.eks. signal-, forsynings- og sanitetselementer.

Diégo-Suarez - Tirailleur Betsiléo en faction [5](#)).

A Senegalese of the French colonial army. c. 1905 [6](#)).

Illustrationerne her skal vise den uniformsmæssige sammenhæng mellem *Tirailleurs Malgache* og *Sénégalais*.

Planerne skrinlægges

Trods behovet for militære enheder, specielt i Engelsk Østafrika, meddeltes det fra engelsk side, at der ikke var behov for de franske enheder. Man ønskede fra engelsk side ikke at give den kolonimæssige konkurrent, Frankrig, en anledning til at "få foden inden for" i Østafrika, idet en eventuel fransk deltagelse i felttoget efterfølgende kunne føre til krav om at få andel i de erobrede tyske områder.

De franske planer om det potentielle ekspeditionskorps skrinlægges derfor i juli 1915.

Om *Tirailleurs Malgache* under Første Verdenskrig

Sergent de Tirailleurs Malgaches.

Fra postkort set til salg hos
[http://www.postcardman.net/
army_french_malgaches.html](http://www.postcardman.net/army_french_malgaches.html).

I løbet af krigen hjemkaldes hovedparten af det europæiske personel og det blev derfor nødvendigt at omorganisere forsvaret af Madagaskar.

Man bibeholdt de tre lokale regimenter - *1er, 2^e og 3^e Regiments de Tirailleurs Malgache* - som med tiden kom til at fungere som personelerstatningsdepoter for de bataljoner - *Bataillons de Marche de Tirailleurs Malgache* - der blev opstillet i løbet af krigen, primært med henblik på indsættelse i Frankrig.

Tabel 3 : Bataillons de Marche de Tirailleurs Malgache, opstillet under Første Verdenskrig

Bataillons de Marche de Tirailleurs Malgache År

1. Bataljon	1914
2.-5. samt 7.-12. Bataljon 7	1916
13.-25. Bataljon	1917

Bataljonerne eksisterede ikke nødvendigvis på samme tid, idet der i 1917 blev gennemført en omfattende reorganisering, hvorunder en del bataljoner blev nedlagt og personellet overført til maskingeværenheder, artillerienheder og trænenheder.

1. Bataljon blev allerede sendt til Tunesien i 1914 for her at erstatte andre enheder, der var sendt til Frankrig; bataljonen blev i 1916 sendt til Frankrig.

Blandt bataljonerne fremhæves især *12^e Bataillons de Marche de Tirailleurs Malgache*, der særligt udmærkede sig under tjeneste på Vestfronten.

12e Bataillon blev i august 1918 tildelt ærestitlen *12e Bataillons de Chasseurs Malgache* samt pr. 19. august 1918 *Croix de Guerre* med ret til at føre denne medaljes fangsnor [8](#)).

Uniformer

Tirailleurs Sénégalais

Illustrationerne i denne artikel skal - ud fra rådige ressourcer - illustrere, hvorledes enhederne, der eventuelt skulle indsættes i Østafrika, kunne tage sig ud.

Var enhederne blevet indsat i løbet af 1915, havde uniformerne sandsynligvis været af ældre model, i stil med de tidligere viste postkort (mest sandsynligt), eller som her, den mørkeblå uniform (mindre sandsynligt).

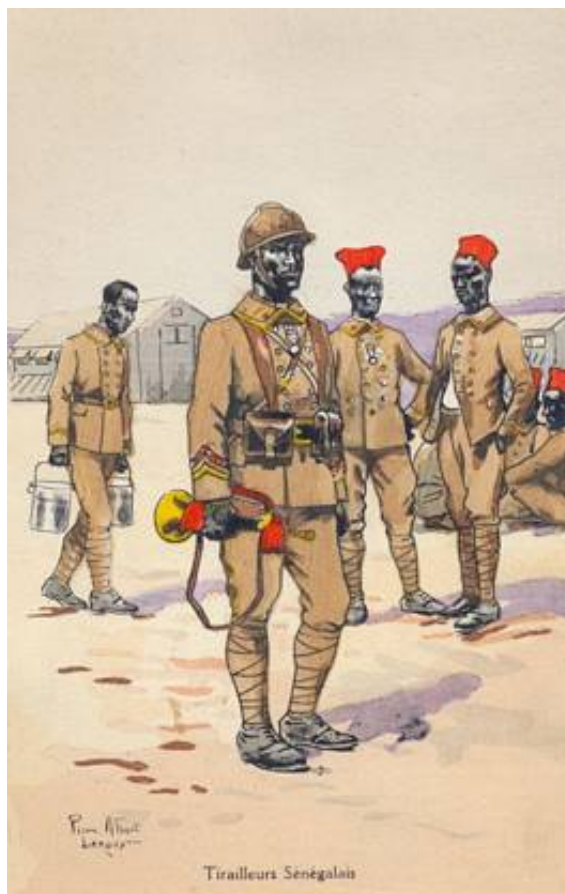

Nos Soldats d'Afrique - Le tirailleur sénégalais.

Fra Les tirailleurs, bras armé
de la France coloniale (LDH Toulon).

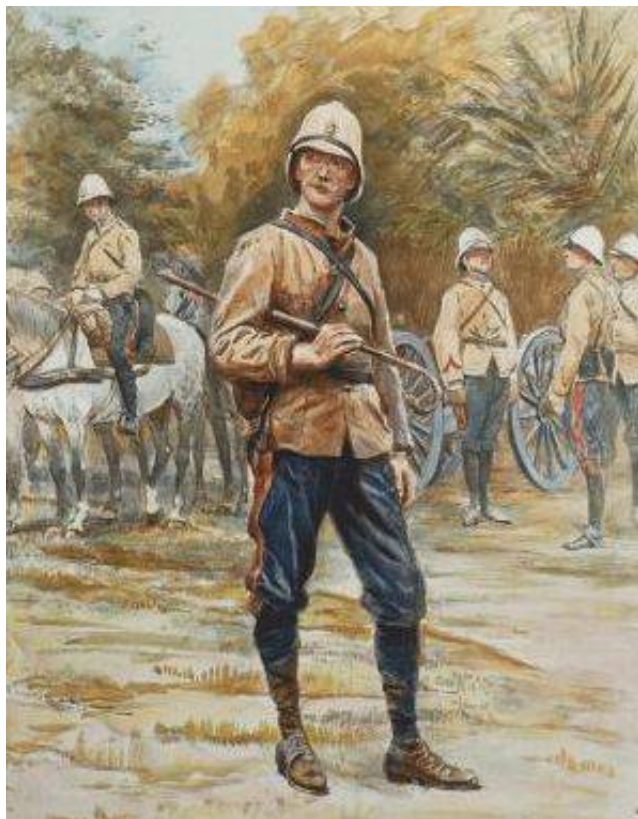
En khakifarvet uniformer blev indført i 1915, men var næppe nået frem til Madagaskar på dette tidspunkt.

De to følgende illustrationer skal i princippet vise de lette infanterienheder under tjeneste på Vestfronten.

Tirailleurs Sénégalais, ca. 1918, tegnet af Pierre Albert Leroux.
Gengivelserne stammer fra en fransk postkortserie udgivet i 1930'erne [9](#).

Artillerie Coloniale

Artillerie Coloniale, ca. 1907,
tegnnet af Alphonse Lalauze.

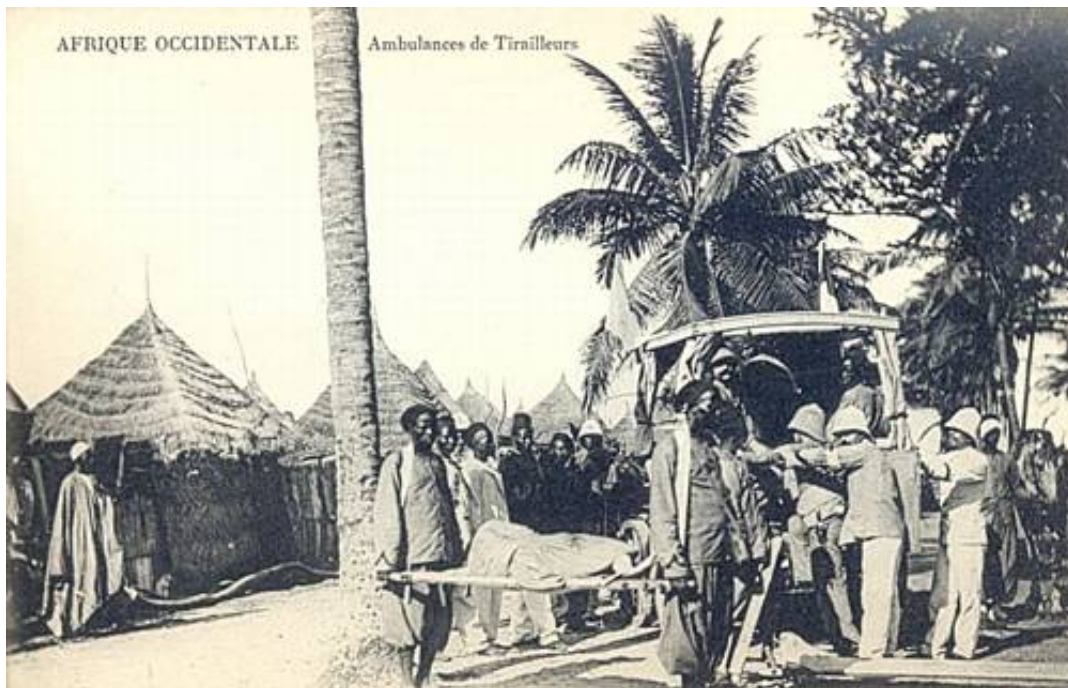
Illustrationen stammer fra bogen *Costumes Militaires de l'Armée Française 1902-1907* af Alphonse Lalauze og Louis Delpérier, udgivet af Éditions du Canonier, 2008.

Bogen er set til salg på eBay, hvorfra også gengivelsen stammer.

Illustrationen kunne vise det hestetrukne 1. Batteri fra *7e Régiment d'Artillerie Coloniale*.

En billedserie visende en fransk bjergkanon fra Artillerie Coloniale ved Tananarive, Madagaskar. Fra postkort set til salg hos http://www.postcardman.net/army_french_malgaches.html.

Afrique Occidentale - Ambulance de Tirailleurs, c.1910. Fra et samtidigt fransk postkort.

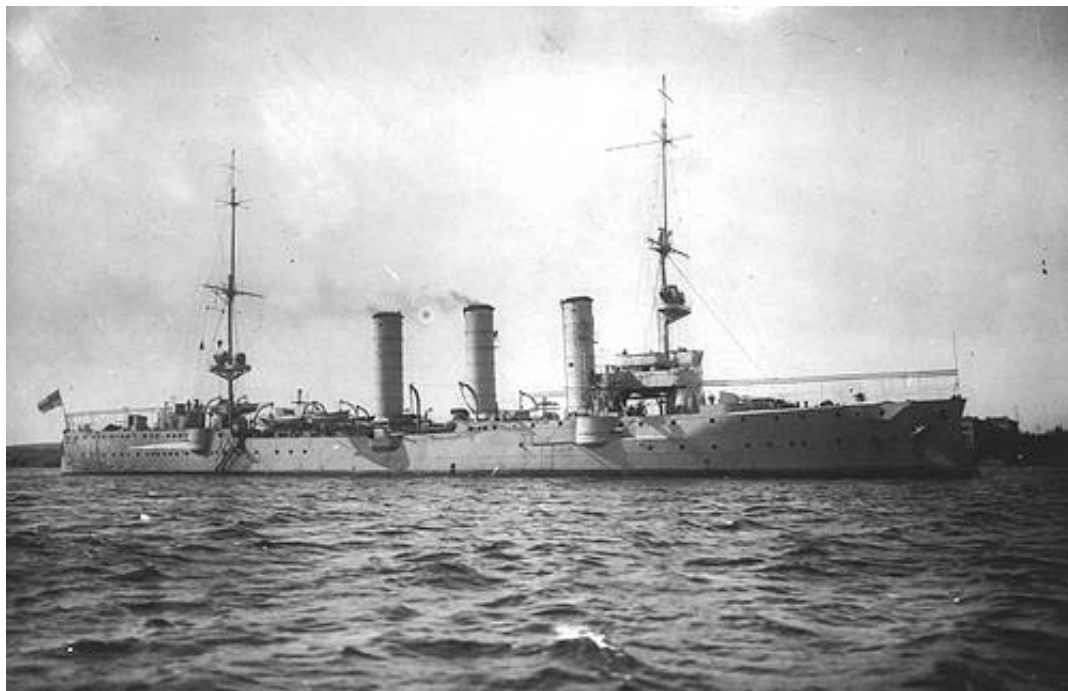
Sanitetsenheder

Et eventuelt sanitetselement i det østafrikanske ekspeditionskorps kunne have set tilsvarende ud.

Kilder

1. *Colonial Armies in Africa 1850-1918* af Peter Abbot, Foundry Books Publications, Nottingham 2006, ISBN 1-90154-307-2.
2. *Armies in East Africa* af Peter Abbott, Men-at-Arms nr. 379, Osprey Publishing, London 2002, ISBN 1-84176-489-2.
3. La Coloniale (2ème R.A.C.-A.O.F. & La Coloniale), herunder a. Les Troupes Coloniales en 1914 og b. Les Troupes Coloniales casernement en 1914.
4. *In die Enge getrieben - S.M. Kleiner Kreuzer "Königsberg"* af Otto Mielke, SOS Schicksale deutscher Schiffe Nr. 49, Arthur Moewig Verlag, München, ca. 1955.

Efterskrift - SMS Königsberg ved Madagaskar, 30. august 1914

SMS Königsberg.

Fra Koloniales Bildarchiv (Universität Frankfurt am Main).

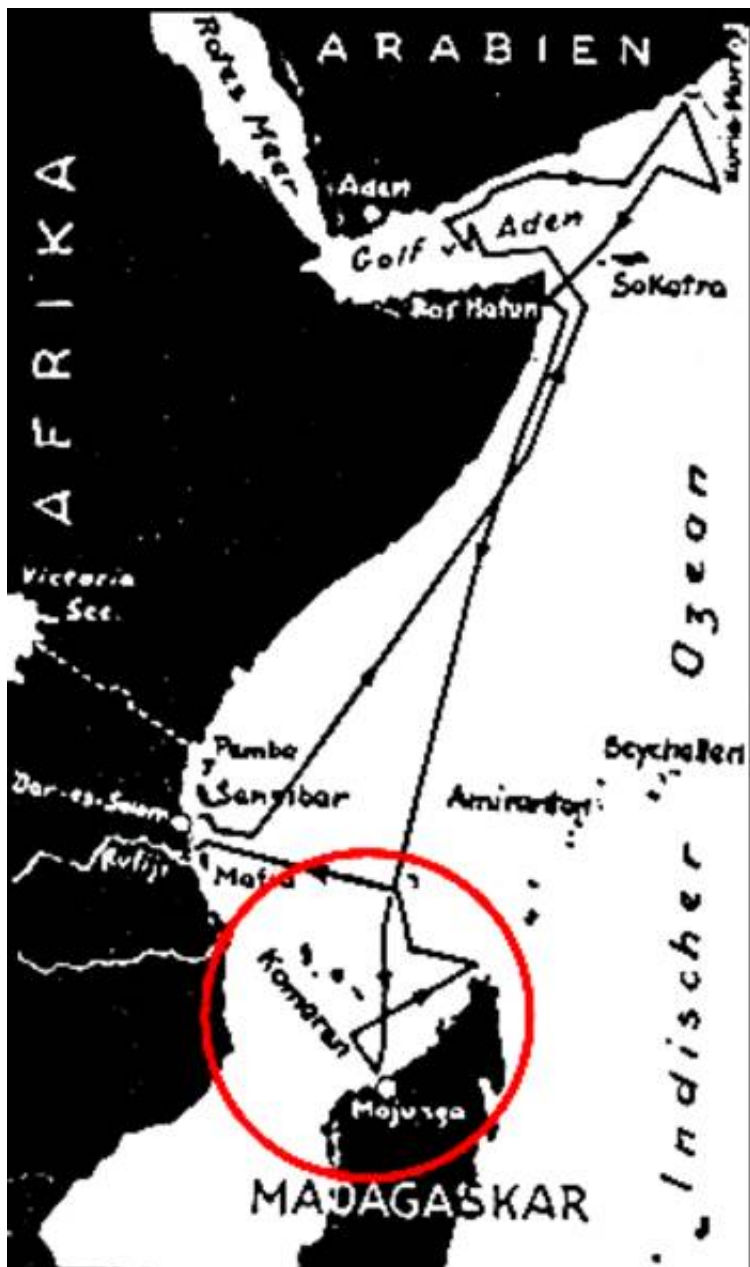
I historien om den tyske krydser *Königsberg* indgår Madagaskar nærmest som en bisætning.

Om morgenen den 30. august 1914 stod *SMS Königsberg* ind i havnen ved Majunga på nordvestkysten af Madagaskar.

Alle sømærker var endnu på plads, og der var derfor ingen problemer med at navigere ind i området.

Efter forlydender skulle *S/S Khalif* fra Deutsche Ost-Afrika-Linie være opbragt i Majunga og man ønskede at befri dette skib, og samtidig at ødelægge signalstationen ved havnen.

Ideen hermed var at lokke de engelske fartøjer, som lå ud for Dar-es-Salam væk herfra, således at *SMS Königsberg* kunne vende tilbage og genforsyne den stærkt dalende beholdning af kul.

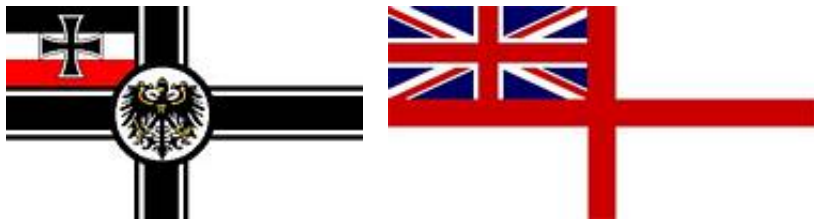

Kreuzfahrt der Königsberg.

Fra Kilde 4.

Havnen ved Majunga viste sig at være fuldstændig tom, og selv den mindste båd var tilsyneladende fjernet fra området og skjult.

Da *Königsberg* løb ind i havnen, hejste havnemyndighederne signalflag, der betød "Engelsk krydser anløber", og man forvekslede tydeligvis det tyske og det engelske orlogsflag, en i tiden ikke ualmindelig fejl [10](#).

Efter forlydender skulle der også ligge et gammelt fort ved havneindløbet, men man kunne ikke stedfæste placeringen, hvis fortet da overhovedet eksisterede på denne tid.

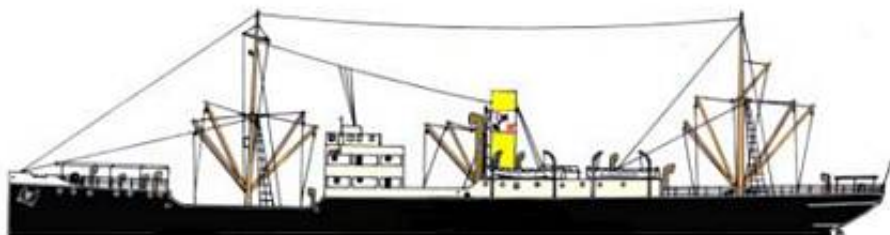
Signalstationen var placeret mellem to bygninger, af hvilke den ene førte et Røde Kors flag. Kaptajnen skønnede, at det ikke ville være muligt at ødelægge signalstationen uden samtidig at ramme hospitalet.

Med uforrettet sag stod *Königsberg* derfor ud af Majunga. Man håbede nu på at kunne opbringe den postdamper, der havde sin faste rutefart mellem Mauritius og Zanzibar, men rygter om krydserens tilstedeværelse i området havde tydeligvis bredt sig, og postdamperen havde søgt tilflugt i Diégo-Suarez.

SMS Königsberg forlod herefter området omkring Madagaskar for siden at søge tilflugt i Rufiji floddeltaet.

Helt uden betydning var krydserens besøg dog ikke, idet risikoen for at skibet ville vende tilbage, næsten lammede al trafik på havet omkring Madagaskar i lang tid.

Yderligere oplysninger om kan f.eks. læses i *SMS Königsberg - A Forgotten Heroine* af Kevin Patience (National Historical Collectors & Research Institution).

Fernão Veloso (ex-*Deutsche Ost-Afrika-Linie S/S Khalif*).
Fra Companhias Portuguesas - A Comonave (Navios e Navegadores).

S/S Khalif

Om *S/S Khalif* blev opbragt ved Madagaskar eller i Portugisisk Østafrika, er jeg ikke klar over, men i 1916 [11](#)) blev fragtskibet overtaget af de portugisiske myndigheder og i portugisisk tjeneste fik skibet navnet *Fernão Veloso*.

Per Finsted

Noter:

- 1) En kort omtale af historien findes f.eks. i Franco-Hova War/Franco-Malagasy Wars (Wikipedia).
- 2) Se Om franske og belgiske enheder under felttoget i Kamerun, 1914-1916.
- 3) En fuldstændig oversigt over garniseringen fremgår af Les Troupes Coloniales casernement en 1914 (Kilde 3.b)
- 4) Hvorledes kreoler skal forstås i denne sammenhæng, er jeg ikke klar over. I Vestafrika (Sierra Leone) betegner kreoler tidligere slaver fra Vestindien og deres efterkommere. Måske en tilsvarende betegnelse har været anvendt på Madagaskar. Se Sierra Leone Creole people (Wikipedia). En anden mulighed kunne være, at der er tale om personer med relationer til efterkommere af soldater fra Sudan, se Nubi language (Wikipedia).
- 5) Fra postkort set til salg hos http://www.postcardman.net/army_french_malgaches.html.
- 6) Fra Tirailleurs (Wikipedia).
- 7) Oplysningerne i Kilde 1 fortæller ikke, hvorfor listen ikke indeholder 6. Bataljon.

8) Sidstnævnte oplysning stammer fra Les Fourragères (France-phaleristique - Ordres et Décorations de France).

9) Postkortet med fanebæreren er venligt stillet til rådighed af Niels Blangsted-Jensen.

10) For at undgå denne ofte uheldige sammenblanding, specielt i dårligt sigte, førte engelske orlogsfartøjer under Første Verdenskrig, udover orlogsflaget, et yderligere flag i kamp eller når man nærmede sig et mistænkeligt fartøj. I løbet af krigen skiftede flagtyperne mellem The Red Ensign, Union Jack og The Blue Ensign, se Royal Navy Battle Ensign (WWI The Maritime War).

11) Se Deutsche Ost-Afrika-Linie (The Ship List).